

Hladové nasytil dobrými věcmi Lukáš 1,52-53

1.

Kdysi jsme to museli slyšet od komunistických učitelek, dnes to můžeme slyšet od neoliberálních politologů: *že církev má být chudá, že křesťané nemají mít moc*. A není zas až tak málo sebekritických theologů, kteří se rádi připojí: Ježíš byl chudý, první křesťané byli chudí; on i mladá církev se nacházeli tu v latentním, tu v akutním konfliktu s mocnými a bohatými tohoto světa. Ještě v 2. století si položil řecký církevní otec KLEMENS ALEXANDRIJSKÝ otázku, pravda řečnickou: „Může být nějaký bohatý člověk spasen?“ Našimi dějinami se táhne jedna dlouhá nit křesťanské nechuti k politice a ekonomice: svatý Václav, Mistr Jan Hus, táborští radikálové, bratři z Kunvaldu, tajní evangelíci v dobách protireformace, podzemní církve za socialismu, nedávní signatáři petice proti církevním restitucím – ti všichni byli či jsou přesvědčení o tom, že majetek a moc, hmotné statky a privilegované postavení korumpují církve víc než uvolněná sexuální morálka nebo konzumentský životní styl.

Dobře, chudá a bezvýznamná církev. Ale mám já křesťan, já křesťanka být rovněž bez peněz a bez mocenské opory? ERNST HEMINGWAY kdysi na otázku „Co vlastně spisovateli škodí?“ odpověděl: „Politika, ženské, chlast, peníze, ctižádost. A málo politiky, málo ženských, málo chlastu, málo peněz a málo ctižádosti.“ (*Zelené pahorky africké*, 1935, česky: Spisy E.H. 3, 1968, str. 23.) Platí snad pro křesťana a pro církev něco podobného? Že nám právě tak jako mnoho peněz a podíl na moci škodí málo peněz a žádná moc? Můj třináctiletý syn mně před několika dny – aniž by věděl, o čem tu dnes budu kázat – řekl, že pro církve není dobré ani když je pronásledovaná, ani když je příliš zvýhodňovaná. Ale zanecháme hlubokomyslného uvažování. Ostatně parlament a pan prezident rozhodli za nás. Můžeme se tedy věnovat dvěma „slokám“ Mariina chvalo zpěvu, tradičně zvaného *Magnificat*.

2.

„*Vladaře svrhl s trůnu a ponížené povýšil, hladové nasytil dobrými věcmi a bohaté poslal pryč s prázdnou.*“ Čtyři věty, dvě se týkají veřejných poměrů, dvě hospodářské situace; vždy po jedné větě obsahu bořitelského, a jedné větě obsahu budovatelského.

1. Kritický pohled na politiku: Vladaře svrhl s trůnu.
2. Konstruktivní pohled na politiku: Ponížené povýšil.
3. Konstruktivní pohled na ekonomiku: Hladové nasytil dobrými věcmi.
4. Kritický pohled na ekonomiku: Bohaté poslal pryč s prázdnou.

2.1. Vladaře svrhl s trůnu.

Svržení vladaře může znamenat výměnu na trůně, palácový převrat. Ti nahoře se prohodí, dole zůstane všechno při starém. Může se jednat o skutečnou revoluci. Ta dosud nejslavnější začala lidovým útokem na Bastilu, pokračovala gilotinou a jakobínským terorem a skončila císařem Napoleonem. Skvělé ideály, krvavá realizace, trvalý výsledek: demokratická republika. Hodně, nebo málo? Aktérem radikální změny vlády, o které Pánu Bohu a nám zpívá *Maria*, není ani poddaný lid ani jeho revoluční vůdcové, nýbrž *Hospodin*, Bůh Izraele. On svrhl (opravdu: svrhl, ne: svrhne) vladaře z trůnu. Zřejmě patří ke spásu přinášejícímu jednání Božímu *převrátit mocenské poměry na zemi* o 180 stupňů. V kontextu Mariiny písně to znamená: její těhotenství signalizuje detronizaci minulých i budoucích vladařů, dozajista předně těch nespravedlivých, ale venkoncem i těch spravedlivých. MARTIN LUTHER ve svém proslulém výkladu *Magnificat* (1521) poznamenává, že *Maria* nezpívá „Rozmetal všechny pozemské trůny“, nechválí *Hospodina* za to, že nastal věk, v němž nebude pánů a vladařů.

Maria chválí Hospodina za to, že nakonec svrhne s trůnu všechny tyrany, despoty a diktátory, egyptského faraóna a babylónského Nabukadnezara, Hitlera i Stalina; demokraticky zvolené prezidenty (jednoho takového si zvolíme počátkem příštího roku) pak bude odkazovat do mantinelů jim vymezeného světského panování. „Vladaře svrhl s trůnu.“

2.2. Ponižené povýšil.

Povýšení ponižených neznamena žádný nástup dělníků a dojiček do postů stranických tajemníků nebo přesazení ukrajinské brigádnice z kasy supermarketu do nablýskané šéfovy kanceláře. Je to opět LUTHER, kdo nás před takovým nepochopením varuje. „Neposadil je do křesel, uprázdňených po oněch sesazených“. Maria nezpívá „Vyzvedl nahoru všechny, kdo byli dole“, nechválí Hospodina za to, že nastal věk rovnosti. Chválí ho za to, že zdola vzejde spása lidského rodu. Spasitele porodí chudá venkovská židovka a položí ho do postýlky pro dobytek. První, kdo ho na světě pozdraví, budou betlémské pastýři; první, kdo budou šířit do světa jeho poselství, budou galilejští rybáři a otroci antických přístavních měst. „Ponižené povýšil.“

2.3. Hladové nasytil dobrými věcmi.

Nasyčení hladových by také mohlo znamenat, že se otevrou sýpky, naplněné za vlády moudrých hospodářů, jakým byl v biblických dobách příkladně Josef egyptský. Stávající vládní koalice nás straší levicovými vládami, které prý rozfofrují vše, co ještě zbylo ve státní kase. Ruští bolševici začali s heslem „Všechnu půdu rolníkům“, aby jim ji potom za násilné kolektivizace zemědělství zase sebrali. Výsledek nejznámějšího experimentu toho druhu: socialistická republika. Hodně, nebo málo? Aktérem radikální změny situace, o které Pánu Bohu a nám zpívá *Maria*, nejsou ani vzbouření sedláci ani blouzniví ekonomové, nýbrž *Hospodin*, Bůh Izraele. On nasytil (opravdu: nasytil, ne: nasytí) hladové dobrými věcmi. Zřejmě patří ke spásu přinášejícímu jednání Božímu *převrátit majetkové poměry na zemi* o 180 stupňů. V kontextu Mariiiny písně to znamená: její mateřství signalizuje saturaci tehdejších i dnešních nemajetných, ať už jsou chudí nevinně nebo si za svou chudobu mohou sami. Panna obdařená plodem Boží lásky, neprozpěvuje o tom, že Hospodin dává hladovým najíst jako Jánošík, který bohatým bral a chudým dával. Z cizího rozdávat, to umí kdejaký populist. Bůh rozdává z vlastního. Maria chválí Hospodina za to, že nakonec zkříží plány všech spekulantů na světových burzách, vyřídí duchů mezi majiteli trustů a bank; poctivé podnikatele a finančníky pak bude odkazovat do mantinelů jim vymezeného světského hospodaření. „Hladové nasytil dobrými věcmi.“

2.4. Bohaté poslal pryč s prázdnou.

Zapuzení bohatých se neodehraje jako komunistické vyvlastnění. Kdeže jaké vyhnání horních desetitisíc od přeplněných stolů, jaképak milionářské dávky, natožpak Maova kulturní revoluce! KARL BARTH v adventním kázání na tento text, které pronesl v kapli basilejské věznice v předvečer Štědrého dne roku 1962 před shromážděnými vězni a vězeňským personálem (*Doppelte Adventsbotschaft*, in: *Predigten 1954-1967*, 1979, 211-219, s. 215), zdůrazňuje: Chudáci bohatí! Nic zlého se jim vlastně nestalo. Z jejich bohatství jim Pán Bůh nic nevzal. Jenom jim už nic nedal. Propustil je, jak přišli. „Bohaté poslal pryč s prázdnou.“

3.

Tak, a teď ještě jednou, už bez historických ilustrací. „*Vladaře svrhl s trůnu a ponižené povýšil, hladové nasytil dobrými věcmi a bohaté poslal pryč s prázdnou.*“ Já nejsem ani *vladař*, ani *ponižený*, ani *hladový*, ani *bohatý*. Pochybuji o tom, že by se snad někdo z vás zařadil mezi *bohaté a mocné*. Kážu ve studentském kostele, ne na burze nebo v parlamentu. Ale zařadili bychom se mezi *chudé a bezmocné*? Jakkoli čte i dnešní student/studentka jidelní

lístek zprava do leva, tedy nejprve ceny a teprve potom nabídku, jakkoli nízké jsou opět farářské platy a zcela neprestižní farářské povolání, k zapáchajícím bezdomovcům před stanicí metra máme daleko, mnohem dál než ke kapitánům našeho průmyslu nebo ke stálicím naší politiky. Život zvládáme nezvládáme ve vyšisovaných džínách, opraných mikinách a ošlapaných adidaskách. *Tak trochu máme a tak trochu něco jsme.* Rozumějte mně teď dobře, aniž bych chtěl bagatelizovat problém materiální chudoby/materiálního bohatství a politické moci/bezmoci, dovolím si převést Mariiny věty z roviny konkrétní do roviny obecné. Majetek a moc, to není jen moje konto v bance a moje postavení v práci; majetek a moc, to je všechno to, co já – každý si sem dosaďte svém jméno – co já, Jan Štefan, *jsem a mám*: na čem si zakládám, čím se pyšním, na co jsem hrdý, na čem stavím, co si vyhrazuji, co si nárokuji. Jsem sytý, plný, přečpaný, napěchovaný až po okraj? Nebo jsem hladový, prázdný, vyprázdněný až do dna? Kdo je dnes u nás chudý a kdo bohatý? Kdo mocný a kdo bezmocný? Jakýpak chudák, který má kousek chleba, talíř polévky, hrst rýže na den? Chudý Prahy léta Páně 2012 si vezme půjčku – a bude se o Vánocích mít jak bohatý! Chudí se mohou zítra semknout a zvolit sobě a nám komunisty, bude velké přerozdělování – Pán Bůh s námi se všemi! Jakápak Panna, která nabídla své lůno, jaképak devítiměsíční čekání na porod! Vše bez angažmá, bez rizika, hned. Hranice mezi jedněmi a druhými jsou v našem světě velmi rozostřené, většina se tlačí kolem středu: z jedné strany ti, *co něco málo jsou a trochu víc mají*, z druhé strany ti, *kdo nic moc nejsou a nic moc nemají*? BARTH v už zmíněném adventním kázání (tamtéž, s. 216n) kombinuje možnosti a relativizuje jak statut chudých, tak statut bohatých. Existují také „nepraví chudáci“, hladoví lidé, kteří spokojeně koketují se svou bídou. Existují i „chudí boháčů“, bohatí lidé, kteří nejsou sytí, například proto, že nikdo není kovářem svého štěstí. A dodává: Je tu naděje i pro ty, kdo byli posláni domů. Nebyli přece odmítnuti jednou provždy! Zítra se z nich mohou stát „bohatí chudí“, totiž ti chudí, které Ježíš blahoslavlil jako občany Božího království.

Takže: Pokud jsem sem dnes přišel s tím, že už *mám*, a očekávám, že určitě ještě dostanu, hrozí, že nakonec odejdu s prázdnou. Pokud přicházím s tím, že ještě *nemám*, a doufám, že bych snad mohl dostat, pak tu je reálná šance, že budu odcházet naplněný. Slovo Boží je chléb života, Večeře Páně voda života; obojí se dává zdarma. „Co je to křesťanstvo?“ otázal se sugestivně BARTH. A hned si odpověděl: „Nic jiného než komunita hladových, kteří se smejí radovat nad tím a děkovat za to, že je Bůh nasýtil dobrými věcmi.“ (tamtéž, s.214) Máme, bratři a sestry, dobrou naději, že nás, kteří jsme sem přišli hladoví, Pán Bůh dnes nasýtí? Že odsud neodejdeme s prázdnou? Amen.